

לקחה טוב

פרשת בא התשס"ט

יוצא לאור ע"י רשת מוסדות "טוב" בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעירכת הרב מנשה צדקה שליט"א

4:53	הדלקת נרות שבת ניו יורק
6:24	מוצאי שבת
9:03	סוק"ש מג"א
9:39	סוק"ש גר"א
12:10	הצות

פנינים לפרשה

"ויאמר ד' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתי אלה בקרבני" (י, א)

הנתינת טעם ש"יאני הכבדתי" קשה להבין, ולכן נראה דהנה התראה שייך לאדם שהוא בעל בחירה, ולמי שאינו בעל בחירה לא שייך התראה, ולפי זה קשה, בשלמא בכל המכות שחזק לבו מעצמו הי' צריך התראה, וכן במכת ברד אף שכבר חזק לבו מהשם יתברך מכל מקום הוצרך התראה בשביל שהיה צריך לומר לו "שלח העז את מקנך" (שמות ט, יט) כדי שישאר להם מקנך להנך שהיו יראים מה', כמו שפירש בעל הטורים בפרשת בשלח (שמות ט, כ) מ'הירא את דבר ה', אבל בארבה שלא הזהירו בשום דבר, וגם לא היו בעלי בחירה משום שה' היקשה ליבם קשה, למה היה צריך התראה?

ולתרץ זה נראה הטעם של התראה הוא משום דשבא ארבה ושאר צרות בעולם על העולם יכולין לתלות במקרה, אבל כשבא נביא וקובע זמן על ביאת צרה, ממילא כשבא אחר כך בשיעור ובזמן שקבע הנביא נתאמת הדבר כי הי' דיבר, וידוע כי הקב"ה מראה פנים לרשעים כדי לטורדן מן העולם, וכל עיקר צרה הנשלחה אל האומות הוא רק כדי שישראל יקחו מוסר, כמו שאמר (צפני ג, ו) "הכרתי גוים נשמו פנותם למען תראו ותקחו מוסר" והאבן עזרא פרשת בשלח כתב ד"כי קרוב הוא" (שמות יג, יז) בלשון 'אף על פי', וזהו שאר הכתוב "בא אל פרעה" והיינו 'והתרה בו' כמו שפירש רש"י, "כי אני הכבדתי את ליבו" כלומר אף על פי שהכבדתי ואין צריך להתראה. לזה אמר הטעם "למען תספר את אשר התעללתי" (כלומר שחקתי רש"י), והראתי להם פנים שוחקות בין מכה למכה למען הכבד את לבו, שתראו אותות ומופתים "וידעתם כי אני ה'" כלומר שהישראל ידעו כי אני ה' המכה, שתקבע ותקבע ותודע המכה קודם בואה, ועל ידי זה ידעו כי אני ה' המכה, ויקחו מוסר. (רבי יעקב לורברבו מליסא - נחלת יעקב)

"ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי-אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתי אלה בקרבני: ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בס וידעתם כי אני ה'" (י, א-ב)

ית ניסין די עבדית במצרים' (תרגום אונקלוס)

והקשה רש"י, דאם הוא לשון מעללים ראוי שיכתוב עוללתי ולא לשון התפעל? בהקדים מה שכתב בעל ספר בינה לעתים (תחילת דרוש כט) על פסוק (תהלים קיח, כב) "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה וגו'" וזו לשונו בקיצור: הן אמת כי כל המון הניסים והנפלאות אשר היו ויהיו יתחשבו לגדולי הערך וקשים מצד עצמם להיותם יוצאים מהמירוץ הטבעי, ואמנם אין זה כי אם בערכנו וכו' עיין שם, וזהו "כי התעללתי" כתרגומו ואין זה אלא בערכנו "למען תספר" וגו'.

(רבי צבי הירש מסיעמיטיאש - מרגליות התורה)

"ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים ויעבדו את ד' אלקיים הטרם תדע כי אבדה מצרים" (י, ז)

עיין כאן באור החיים, שהעיר דבמה תלו המצרים את דעתם לבלי לשלוח את ישראל, אחר שראו שמצרים עומדת בפני אבדון? אכן לא ראיתי בזה קושיא, שהרי הנסיון יורה שכן דרכם של חסרי אמונה בה', שילכו בדרכם כסל למן אף עד כדי להרחיב את עצמם את כל אשר עמם, ומי שיצרו שולט בו, אין בכח ההגיון האנושי למונעו מדרכי מוות. וזה אחד מהלימודים הנפלאים שיש לנו ללמוד מפרשה זו של הנהגת פרעה ועמו. אכן הרב ז"ל בא לבאר רק שעם הרשע משתמש תמיד בעצת חכמה לפי דעתו המשובשת, ובא לבאר במה תלו השקפתם הם על המאורעות. ויש להבין, היאך זה לא הרגו את משה ואת אהרן? ואין זאת אלא מפלאי הנהגתו יתברך, והוא מכלל גזירתו יתברך. "וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי" (בראשית טו, יד).

(רבי מרדכי גיפטר - פרקי תורה)

"ויאמר אלהים יהי כן ד' עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נגד פניכם" (י, י)

ופשטות קשה, וכי לקללם הוא בא, כמו שלא ישלח את טפם כן לא יהי' ה' עמכם, ומיד אחר זה אמר "לכו נא הגברים ויעבדו את ה'?" ונראה דהנה ידוע כי אחד מהתנאים הנחוצים ביותר לעבודה הוא המנוחה מבלי משבית, ובפרט מבניו הקטנים. ובמיוחד תופרע המנוחה אם הוא בדרך אשר לגדולי האנשים קשה עליהם הטרור (ומובא במפרשים דמה שכתב רש"י בריש פרשת לך לך בשם המדרש דהדרך ממעטת את השם, היינו שממעטת יראת ה'), ואם יקח עוד את טפו עליו דרך המדבר, לא יניחוהו אף רגע אחת לחשוב

מחשבת עבודת הקודש, רק תמיד עליו כל צרכיהם. וזהו שאמר פרעה "כאשר אשלח אתכם ואת טפכם", "יהי כן ה' עמכם" כאשר בוודאי לא יהי', כי זהו תרתי דסתרי, "ראו כי רעה נגד פניכם", במה שאתם מבקשים לעבוד את ה' במדבר, וגם רוצים אתם לקחת איש את יוצאי יריכו הגדולים עם הקטנים, הלא הם בבירור יטריכום בצרכיהם המרובים מבוקר עד ערב, לכן איעצכם "לכן נא הגברים" ואז תוכלו לעבוד את ה', "כי אותה אתם מבקשים" לצרכי עבודה, ואם אינכם מותרים בזה, הוא למות כי רק לצאת חפשי בחרתם, ולכן תקחו את כל אשר לכם. על כן "ויגרש אותם מאת פני פרעה".

(רבי משה יהודה ליב זילברברג - שו"ת זית רעון)

"ויאמר ה' אל משה נטה ירך על השמים ויהי חשך על ארץ מצרים וימש חשך" (י, כא)

שמעתי מאדמו"ר הגאון צ"ל שהאור בריאה, והחושך בריאה, ולא כמו שחשבו חכמי האומות שהחושך הוא העדר האור. דבאמת לא כן הוא רק בריאה בפני עצמה, אלא שנדחה מפני האור, כי כן שם הקב"ה הוא בטבע הבריאה. ולפי זה כאן שינה הקב"ה את הטבע שאמר "וימש חושך", פירוש, שהחושך ימש את האור ולא האור את החושך, ויהי לשון "ימש" מפורש "לא מש מתוך האהל", ויהי פועל יוצא.

(רבי בנימין משקלוב - גביעי גביע הכסף)

"ולכל בני ישראל היה אור במושבתם" (י, כג)

ועליה נאמר (תהלים קיט, קה): "נר לרגלי דבריך ואור לנתיבותי" (שמות רבה יד, ג) במצב של חושך מצרים שהי' עד כדי "וימש חושך" (שמות י, כא), כאשר שום קרן אור לא יכלה לחדור מבעד לאפלה, בכל זאת - "לכל בני ישראל היה אור במושבותם". וזהו רק על ידי "נר לרגלי דבריך ואור לנתיבותי", דבר ה', התורה שהיא דבר ה', הרי זה אור כל כך גדול שיכול לחדור מבעד לחושך הנורא, ועל ידי זה נהי' אור בכל הפינות.

(רבי שמואל רוזובסקי - זכרון שמואל)

"רק צאנכם ובקרכם יצג" (י, כד)

וקשה מה רצה פרעה, וכי ילכו לעבוד את ה' בלי להקריב קרבנות ואיך ילכו בלי צאן ובקר, הלא כל מטרות מבעד לעבוד את ה' ולזבוח לפניו כפי שמשה הצהיר בפני פרעה? אלא כך

פירושם של הדברים: משה רבינו אמר לפרעה שאי אפשר לעבוד במצרים את ה', כי איך נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו? אמר לו פרעה אחר מכת חושך: הרי יכולתם לזבוח כשהי' חושך במצרים ולא היו רואים אתכם, ואיפה הטענה שאם תזבחו במצרים יסקלו אתכם, ומדוע לא זבחתם? ענה לו משה על זה: באמת כוונתנו לזבוח לה', אלא "ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה'" (שמות י, כו), כיון שלא ידענו כמה צריך לזבוח, ואולי לא יספיק מה שבידינו ונצטרך לקנות מכם, ולכך במכת חושך לא זבחנו, כי אולי לא יספיק לנו, ומהגזול אי אפשר להקריב, לכן לא לקחנו בלא רשותכם, ואם היינו קונים מכם להקרבה הייתם סוקלים אותנו, לכן לא הקרבנו. וזהו שאמר לפרעה "גם אתה תתן בידנו זבחים ועולות" (שמות י, כה) כי אולי הבקר והצאן שלנו אין בו די להקרבה. (רבי יעקב ניימן – דרכי מוסר)

"ויואמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועולות ונעשינו לך אלקינו" (י, כה)

במשנה (פרה ב, א) מובא, דרבי אליעזר סובר דאין לוקחים בהמה מעובדי כוכבים לצורך קרבן משום חשש רביעה. ועיין בסוגיא דעבודה זרה (דף כד.) שהקשו מהפסוק (שמות י, כה) "גם אתה תתן בידנו עולות וזבחים ועשינו לה' אלקינו" ותרצו שאין ראיה ממה שהי' קודם מתן תורה. עוד מובא שם בגמרא קושיא מהפסוק האמור לגבי הפרות שהביאו את ארון ה' "ואת הפרות העלו עולה לה'" (שמואל א ו, יד) ותירצו בגמרא דהוראת שעה היתה, ופירש רש"י, 'מפני נס שנעשה על ידיהן שהביאו הארון מעצמן ואין איש מנהיגם ואת בניהם כלו בבית ולא געו אחרי בניהם, אלא הולכיהו ואמרו שירה'.

ויש להבין מה ענין מעשה נסים לכאן, הא לרבי אליעזר פסולין הם לקרבנות, וכי בשביל שעשה הקב"ה נס על ידם נתיר פסולי קרבן למזבח?

והנה בגמרא (הוריותו.) פריך 'והא מזידים הוי' ומשני 'הוראת שעה היתה', ותמה שם בקום ועשה אפילו לשעה, אלא משום מיגדר מילתא, ואם כן היאך הורו כאן להקריב חטאת על מזיד? יעויין שם שמאריך, אבל תירוצו לא שייך בסוגיא דעבודה זרה דהקריבו הפרות שלקחו מעובדי כוכבים ולרבי אליעזר פסולים הם לקרבן.

הן אמנם מצינו דהתירו בתורת הוראת שעה להקריב על גבי המזבח פסולי קרבן, יעויין תוספות זבחים (דף נט. ד"ה) שכתבו דלפי דברי המדרש הקריב שלמה קרבן שהי' בו פסול זקנה, מטעם הוראת שעה. ובהגהות הרב יעב"ץ ובמצפה ארית, שניהם אומרים ששם היה נס שלא היתה ניכרת הזקנה, וממילא דאין פסול זקנה, אבל כאן קשה.

ויש לומר דהא דרבי אליעזר פוסל משום חשש רביעה אינו אלא מדרבנן, דמדאורייתא בחזקת היתר הן עומדים, ומכיון דאינו אלא דרבנן, שפיר יש כח ביד חכמינו ז"ל להכשירם, אבל עדיין קשה דאיזה צורך יש כאן להתיר מה שכבר נאסר להקרבה?

ונראה, שכיון דעיקר האיסור הוא מחשש רביעה, בנידון דידן שנעשה נס על ידן, זהו הוי הוכחה שמתמא לא היה בהם פסול (ראה עבודה זרה יח. 'אי עבדא איסורא לא איתעביד לה ניסא'). (רבי צבי פסח פרנק - הר צבי)

"דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב"

"דבר נא באזני העם" – אין נא אלא לשון בקשה, בבקשה ממך הזהיר על כך, שלא יאמר אותו צדיק אברהם: ועבדום וענו אותם" (בראשית טו, יד) לא קיים בהם (רש"י) ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" (בראשית טו, יד) לא קיים בהם (רש"י) הקושיות על מאמר זה ידועות. אך נראה על פי האמור בחכמינו ז"ל, שאמרו ישראל: הלואי נצא מעצמנו. משל לאדם שהי' חבוש בבית האסורים, והיו אומרים לו: למחר מוציאין אותך מבית האסורים ונותנים לך ממון הרבה, ואומר להם: בבקשה הוציאוני היום ואיני מבקש כלום.

הממשל הוא, שבהיות בני ישראל במצרים היו נמוכי רוח ומושפלים, ולא הי' להם כלל תאוות הממון, ואילו הי' הדבר תלוי בהם, היו יוצאים אפילו ריקם ובלבד לצאת. אבל הקב"ה הוא אמר יקחו ממון בתורת ירושה מאברהם אבינו. כי אפילו בן שאין בו תאוות הממון, אינו מוותר על ירושת אבותיו. (רבי צבי אלימלך הרצברג – צדיק באמונתו)

"דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב"

"דבר נא" – אין נא אלא לשון בקשה, בבקשה ממך הזהיר על כך, שלא יאמר אותו צדיק אברהם: "ועבדום וענו אותם" (בראשית טו, יג) קיים בהם, "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" (בראשית טו, יד) לא קיים בהם (רש"י)

וקשה, מדוע ביקש זאת הקב"ה רק משום 'שלא יאמר אותו צדיק' וכי הקב"ה הוא לבד לא יקיים הבטחתו? והנה רבי משה אלשיך כתב כי ענין גלות מצרים הי' השלב הסופי בזיכרון העם מזוהמת נחש הצדמוני, וגם לאחר זיכרון האבות הי' צורך בזיכרון נוסף של העם על מנת שיהי' מוכשר לקבל תורה מן השמים. ופירש שזו הבטחת הקב"ה "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" כלומר אותו רכוש רוחני שרכשו בשיעבוד מצרים הוא הרכוש גדול שאין למעלה ממנו.

ולכן מצד עצם הבטחת הקב"ה, הרי היא קיימה ברכוש הרוחני שזכו, רק שלא יאמר אותו צדיק "ועבדום וענו אותם" קיים בהם היינו בגופם, והרכוש לא קיים בהם בגופם אלא שכר רוחני, לכן שלא יאמר אותו צדיק, כך אמור להם שישאלו כלי כסף וכלי זהב וכו'.

וזה ביאור המדרש (שמות רבה כ, יט) על הפסוק (שמות יג, יט): "ויקח משה את עצמות יוסף עמו" – יכל ישראל עסקין בבזיה ומשה עסוק ביוסף. אמר לו ה': עליך נאמר (משלי י, ח) "חכם לב יקח מצוות", ושואלים המפרשים: אין זו חכמה אלא יראה וחסידות, וצריך היה לומר "ואהב מצוות" ולא "חכם לב"?

אלא כפי שביארנו, העם עסוק בבזיה משום שהם סברו כי זהו הרכוש הגדול שהובטח אך משה רבינו בחכמתו חכמת לב, ידע כי הכוונה לרכוש הרוחני ולכן עסק במצוות. (רבי יהודה צדקה – קול יהודה)

"ויואמר משה כה אמר ד' כחצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים" (יא, ד)

"וכיון דמשה הוה ידע, למה ליה למימר 'כחצות'?" משה קסבר שמא יטעו איצטגניני פרעה, ויאמרו: משה בדאי הוא.

דאמר מר: למד לשונך לומר איני יודע, שמא תתבדה ותאחז. רב אשי אמר: בפלגא אורתא דתליסר נגהי ארביסר הוה קאי, והכי קאמר משה לישראל: אמר הקב"ה: למחר כחצות כי האינדא אני יוצא בתוך מצרים' (ברכות ד.)

צריך לדעת מה הטעם שדייק משה לדבר עם ישראל בחצות הלילה דוקא, ולומר להם כי למחר כעת הזאת הקב"ה יוצא בתוך מצרים, ולא אמר סתם (בליל י"ד) בחצות הלילה למחר, כיון שהי' ידוע לכון החצות. גם יש לדייק מה זה שדקדק רב אשי לומר, 'הכי קאמר משה לישראל'.

ואפשר להבין זה על פי מה שאמרו בזהר הקדוש (ח"ב דף לח.), 'יתנא הוה נהיג ליליא כיומא דתקופה דתמוז, וחמא כל עמא דינוי דקודשא בריך הוא, דהא הוא דכתיב (תהלים קלט, יב) "ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה" עד כאן. נמצא שלגבי ישראל היתה אותה הלילה מאירה כיום, ולכן אין לומר להם בחצות הלילה למחר, כיון שכל הלילה שלמחר היתה מאירה להם כיומא דתקופת תמוז, ולא היתה להם לילה כלל, ולכן סימן להם מהלילה שלפני' ואמר להם לישראל: אמר הקב"ה הוא כחצות הלילה כי האינדא – היינו מכוון לזמן הלילה שאנו עומדים בה כעת – אני יוצא בתוך מצרים, וזהו דוקא לישראל, אולם לפרעה ולמצרים, שהי' להם זה ללילה, אמר להם בחצות הלילה לפי דברי רב אשי, וזהו שדקדק לומר, 'הכי קאמר משה לישראל'.

(רבי יוסף צבי סלנט – באר יוסף)

"ומת כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה הישב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחים וכל בכור בהמה" (יא, ה)

ואילו בפסוק "ויהי בחצי הלילה" (שם יב, כט) כתיב "עד בכור השבי אשר בבית הבור". וצריך להבין מה דשינה הכתוב התם למכתב "בכור השבי", וכאן אצל ההתראה שהתרה משה לפרעה כתיב "בכור השפחה" וכבר נשאל על זה בשו"ת מהר"מ אלשקר זצ"ל (סימן טז) ועיין שם מה שתיירץ על זה.

ואכן שמעתי מפי כבוד הרב הגאון האמיתי מורינו ורבינו הרב יחזקאל סג"ל לנדא זצ"ל שהי' ראש אב"ד בפי"ק ווילנא שאמר לתרץ דהנה באמת ידוע דכל העשר מכות הכל הי' כדי לרדות את פרעה אולי ירצה להוציא את בני ישראל ברצון טוב. והלכך לפני כל מכה ומכה היה התראה מתחילה אולי יחזור בו, והלכך בהתראה לא שייך להזכיר דגם בכור השבוין ללקו, דמה איכפת ליה לפרעה בזה? ואדרבה יקבל נחת מזה וימותו אנשי רשע הנתפשים בבית האסורים בעוונם, וכל שכן אם הם מורדים ופושעים, ולכן אמר "עד בכור השפחה" אבל בעת הודית המכה הסיפר הכתוב המעשה כמו שהי'. ועל עיקר הטעם דלקו השבוין הוצרך רש"י ז"ל ליתן טעם 'כדי שלא יאמרו יראתם תבעה עלבונם וגו'', וזה ניחא עוד במה דכתב רש"י הטעם על בכור השבי ולהלן בפסוק "והי' הכה" (שמות יב, כט) הוה ליה למכתב זה, ודחק ליישב.

אכן להנזכר לעיל יש לומר דרש"י בא לתרץ, דלמה לא כתיב גם כאן "בכור השבי"? ולזה תירץ דעיקר הטעם הוא כדי שלא יאמרו, אבל לא לרדות את פרה והלכך לא הזכיר משה זו בהתראה. כן שמעתי מפי הגאון הנ"ל ודברי פי חכם חן.

(רבי שלמה הכהן מוילנא – בנין שלמה)

"ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה'" (יב, יב)

(על פי מה שאמר הגאון מוואלאז'ין זצ"ל בטענת משה רבינו עליו השלום: כלום למצרים ירדתם? לפרעה נשתעבדתם? (שבת פח:). שרצה לומר כמו שהיה בנפילים שנלכדו בטומאת אותו הדור (עיין פרקי דרבי אליעזר פרק כב), וגם הרמב"ן מביא זה בשם מדרש דרבי אליעזר הגדול) וזה שאמר: אילו ירדתם אתם למצרים, לא יכולתם לצאת ונשאתם משועבדים לפרעה, כי היה טומאת ארץ מצרים גדולה וחזקה מאוד. וזה שאמר: לא הי' ביכולת מלאך גם לעבור בארץ מצרים, שאם הי' נכנס לא יצא שוב, ואנחנו בני ישראל גבוהים ממלאך. ועל זה אומר (הגדה של פסח) גם "ועברתי בארץ מצרים" – אני ולא מלאך, שלא היה באפשרות כן על ידי מלאך. "והכיתי" כו' – ולא שרף, אף שגבוה ממלאך מכל מקום אינו יכול להבחין בין טיפה של בכור כמאמר רבותינו ז"ל (בבא מציעה סא:). 'אני שהבחנתי כו' (שמות שהבחנתי כו' (שמות יא, יב), 'ובכל אלהי מצרים אעשה' כו' – אני ולא שליחי' לכוונה שכתבתי לעיל מצד 'כי אני הוא' כו'. (רבי מרדכי גימפל יפה – הגדה יפה)

"שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתכם כי כל אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד יום השביעי" (יב, טו)

ענין אכילת מצה שבעת ימים בפסח, נראה, דהנה איתא בספרים הקדושים, וכן מבואר בחכמינו ז"ל, דחמץ הוא היצר הרע, ומצינו לגבי שבועה בגמרא (עיין שבועות כה). וכן נפסק להלכה (רמב"ם הלכות שבועות א, ז), שיהאומר שבועה שלא אוכל שבעה ימים, הרי זו שבועת שוא, כי אין אדם יכול לחיות שבעה ימים בלא לאכול, ועל כן מלקין אותו ואוכל לאלתר, ולפיכך אמרה תורה שלא לאכול חמץ במשך שבעה ימים, כדי שיבטל בבחינת כח החמץ הוא היצר הרע מן האדם לגמרי. (רבי שלמה קאליש – ספר הזכרון "זכרון שלמה)

"שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתכם כי כל אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד יום השביעי" (יב, טו)

מסופר שיהודי אחד נקלע לרגלי מסחרו לביתו של נכרי בחול המועד פסח, והלה כיבדו בכוס שכר, ובשווג שמה ממנו רחמנא ליצלן, ובא במר נפשו לגאון הדור הגאון רבי יוסף שאול נתנון זצ"ל לבקש תיקון תשובה. אמר לו הגאון רבי יוסף שאול שבכגון דא אינו עונה לשואליו, וייעצה לשאול את פיו של הרב הקדוש רבי יהושעלי מבעלזא זצ"ל. נסע היהודי בעלזאה וישפך את מר לבו לפני הרבי, אמר לו הרבי שתיקונו הוא שיעלה לארץ ישראל. כשחזר היהודי לביתו נכנס להגאון רבי יוסף שאול סיפר לו דברים כהווייתן. אמר לו הגאון רבי יוסף שאול כשיחזור להרב הקדוש מבעלזא ויגיד לו שהגאון רבי יוסף שאול רוצה להבין פשר תיקון זה. כשנכנס היהודי להרב הקדוש

מבעלזא ושטח בפניו את בקשת הגאון רבי יוסף שאול, גילה לו שהתיקון הוא גלות, אך חשבתי שאם יהודי יגלה ממקומו הרי שכדאי לו לעלות כבר לארץ ישראל.

כשחזר היהודי סיפר את הדברים להגאון רבי יוסף שאול, אורו עיניו, ואמר: אם כן הרי יש לי מקור לזה. דהנה בכל מקום בתורה דכתיב "ונכרתה" הטעם של "ונכרתה" הוא תביר, ואילו בקרא ד"כל אוכל מחמצת ונכרתה" הטעם הוא גרשיים. והרי תביר הוא לשון שבירה לגמרי, ואילו גרשיים הוא גירוש לגלות ממקומו. ופעם שאל מישהו את הרב מצעהלים הגרלוי"י גרינוולד זצ"ל דברי בפרשת אמור (ויקרא כב, ג) בטומאת קדשים גם כן כתיב "ונכרתה" בגרשיים? ויענה על אתר, דיעויין שם ברש"י, וזו לשונו: "מלפני אני ה'" – יכול מצד זה לצד זה, יכרת ממקומו וייתיישב במקום אחר? תלמוד לומר "אני ה'" בכל מקום, עד כאן לשונו. הרי שאדרבה במקום היחיד, חוץ מבחמץ, שנאמר "ונכרתה" בטעם גרשיים שללה התורה מהלך זה.

(רבי אברהם ווינפלד – לב אברהם)

"ושמרתם את המצוות" (יב, יז)

שלא יבאו לידי חימוץ, מכאן אמרו, 'תפח – תלטוש בצונן'. רבי יאשיהוומר: אל תהי קורא "את המצוות", אלא 'את המצוות', כדרך שאין מחמיצין את המצות, כך אין מחמיצין את המצוות, אלא אם באה לידך עשה אותה מיד (רש"י)

ויש להקשות, הלא בזה מוציא הפסוק כולו ממשוטר, וגם הלא אין שייכות לכאן? וביותר קשה הלשון 'אל תהי קורא'. ואפשר לומר על פי דברי האר"י הקדוש שאמר מי שישמר ממשוטר זוכה שלא יחטא כל השנה (מגלות רח"ו), ואפשר לומר דהעיקר דבמצות שאופין לא יהי חלילה שום חשש חימוץ, וזה שפירש רש"י "ושמרתם" – שלא יבוא לידי חימוץ וכ"ו" לשון 'לידי', היינו חששא בעלמא, ולזה אמר רבי יאשיהו 'אל תהי קורא' פירשו לא תקרא 'ושמרתם את המצוות', רק אם אנו רואין כל השנה שאינו חוטא, וכיון שלא מביא אותך בכל השנה לידי חטא, רק מביא אותך לשמור כל המצות כל השנה אז תוכל לקרות מה שכתוב בתורה "ושמרתם את המצוות", היינו אז יש ראייה ששמרתם את המצוות. והשם יתברך ברוב רחמיו וחסדיו יעזרנו על דבר כבוד שמו לשמור המצוות כראוי, ונזכה על ידי זה שישמור השם יתברך השם יתברך אותנו מכל חטא ולא נחמיץ המצוות חלילה, אמן כן יהי רצון.

"בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצת עד יום האחד ועשרים לחדש בערב" (יב, יח)

תהליך אפיית המצה מרמו לקדושת חג הפסח.

למה נטוינו לאכול מצה בחג הפסח? הטעם הפשוט ידו, אבל ישנם טעמים נוספים. יש הבדל בין חמץ למצה. החמץ, לאחר שהאופה סיים את עריכת הבצק, ולאחר שהכניסו לתנור ומשך את ידיו ממנו, תופח הלחם מעצמו ונעשה גדול יותר ממה שהיה לפני האפייה. התפיחה נעשית מאל"י בלי סיוע ועזר מצד האופה או מישהו אחר. מה שאין כן מצה, היא אינה תופחת ואינה גדלה

יותר ממה שהיתה לפני האפייה, אין בה במצה אלא מה שהאופה השקיע בה. (רבי צבי אלימלך מדינוב – בני יששכר)

"ופסח ד' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף" (יב, כג)

שעה שיצאו בני ישראל ממצרים, הם היו שקועים בארבעים ותשע שערי טומאה, ולולא שארע הס שנגאלו ממצרים היו נטמעים בקרבם.

מובא במדרש: אמר הקב"ה הוא לישראל: בני! פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט, ואני פותח לכם פתחים, שיהיו עגלות וקרניות נכנסות בו (שיר השירים רבה ה, ב).

ברם, בעת יציאת מצרים, "פסח ה' על הפתח", כלומר, לא המתין הקב"ה הוא עד שבניו "פתחו לו פתח כחודה של מחט", אלא גאלם מיד... (רבי אריה לוי – מפי השמועה)

הליכות והלכות

המשך הלכות מוקצה

מוקצה מחמת גופו – דבר שאינו כלי ואינו משמש למאכל אדם או בהמה וכן מאכל שאינו ראוי לאכילה בשבת כגון: אורז שאינו מבושל, תפוח אדמה שאינו מבושל, אבנים, כסף או אסימונים, אבקת מרק, וכן קליפות שאינן ראויות למאכל בהמה, שעון שאינו פועל, וכן כל בעלי חיים אפילו ביתיים, עציץ עם פרחים, וכן תמרוקי נשים שאסורים בשימוש בשבת כגון אודס, כל אלו- כיון שאינם כלי ואינם מאכל לשבת, החמירו בהם יותר מכלי שמלאכתו לאיסור לכן אסור לטלטלו אפילו אם צריך את מקומו. לדוגמא אם שכח כסף על השולחן או על המיטה אין לטלטלו, אפילו שעושה כן על מנת להשתמש במקום. וכן אין לטלטלו לצורך גופו כגון שרוצה לקחת אבן לעצור את הדלת.

מ"מ התירו חז"ל לנער את המוקצה אם רוצה את המקום, כגון לנער את השולחן בכדי להפיל את הכסף, בתנאי שלא נעשה השולחן בסיס לדבר האסור כגון שלא השאיר את הכסף בכוונה על השולחן.

ולכן נוצרת בעיה של ניקוי השולחן בשבת אם נשארו קליפות שאינן ראויות למאכל בהמה מצויה. ולכן יש לנקות על ידי ניעור המפה או על ידי גריפה בגב סכין וכדו' ולא יגע במוקצה בידיו. וכן יש להעיר שאם אדם אוכל מאכל עם קליפות או גרעינים מותר להוציא מפיו בידיו את הקליפות על אף שאינן ראויות, אך מכל מקום לא יאסור כמות בידיו ויזרוק אלא מיד ישליכם על הצלחת. והצלחת שמונחים בה הקליפות מותר להוציאה אם זה מפריע לו מחמת מיאוס.

כלי שנשבר, בין בשבת ובין בחול. ושבריו אינם ראויים לאף תשישי - נחשב למוקצה ורק אם עלולים השברים להזיק מותר לטלטלם ולהזיזם. וכן רהיט או רגל של כסא שהתפרק ובנקל יכול להחזירו, נהפך הרגל וגם הכסא עצמו למוקצה גזירה שמא יתקן בשבת. ורק אם עלול להזיק מותר להזיזו כדן כלי שנשבר.

דלת של בית, חלון או ארון גדול שהתפרקו ממקום דינם מוקצה ואין לטלטלם, אך

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T. 845-352-7474 F. 845-352-7517	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 E. 7 St.	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידי חכמים מוסלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T. 525-55589-8756 F. 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכלל וישיבת לקח טוב

הלומדים בעמל וביגיעה ובחתימה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרע של קיימא, לזיווג הגון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה. לא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכר למצוות. 845.352.7474

ליד גופת נפטר עד לשעת ההלויה ולקרא בלחש פרקי תהלים... – "אין 'לומר' עתה תהלים, יש עתה לזעוק תהלים! במצרים צעקו בני ישראל, בזכות הזעקה נושעו!"
 העיד אחד הנוכחים: אזי עמדו לזעוק תהלים, והזעקות בקעו רקיעים!! זמן לא רב לאחר מכן ישב הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל במעונו של החפץ חיים ולמדו יחדו, לפתע קרא החפץ חיים בצהלה: "לא עלה בידם של הבולשביקים מאומה!" שלוש פעמים חזר על כך בשמחה, והוסיף: בעל כרחם נאלצו לשחרר את הרב דסלוצק!
 נשא רבי אלחנן וסרמן את עיניו אל האורלוגין וחרט במחו את השעה, כעבור זמן הוברר, שבדיוק באותה שעה שוחרר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי ממאסרו בסביר! הזעקה נשאה פרי!
 (מאיר עיני ישראל, ח"א קפ"ב, אור אלחנן ח"א ס' ויעוין במאמרי החפץ חיים, סוף מאמר י"ג)

שאלת זו תלוי לכאורה גם בדין האם דירת הפקר חייבת במזוזה. דעתו של מרן הגר"ש אלישיב היא שדירה כזו פטורה ממזוזה, וזו עצה טובה למקרים אחרים. לפעמים מגיעים אליי אנשים בשבת קודש, ומספרים שמזוזה הפתח בביתם נפלה, והם חוששים להתגורר בבית... ובאים בשאלה באיזו דרך מותר להציב את המזוזה מחדש.
 הדבר כרוך כמובן באיסור 'בונה' ואין כל אפשרות להתיר להם זאת, אבל במקרים כאלה אני מיעץ להם להפקיר את הדירה, ואז (לפי המבואר במסכת שבת שבת דף קל"יא) לא חל עליהם חיוב מזוזה. (ברכי נפשי)

דלת של ארון קטן, שהארון עצמו מיטלטל, מותר לטלטלה כיון שהארון עצמו זז, רק אין לחברה חזרה לארון.
 ומובא בשם הגרש"ז אורבך זצ"ל שכפתור שנפל מבגד נעמד התחזיר דינו כמו דלת ומותר בטלטול, אך טוב להחמיר אם אינו ראוי לשום שימוש בשבת זו.

מעשה חכמים

שאלה בבית מדרשו של הרב יצחק זילברשטיין שליט"א

בית שנכבש לכמה ימים בעיר עזה, חייב במזוזה?
 הגיע שאלה מחיילים שקיבלו פקודה לכבוש מיבנה במרחב העיר עזה, ולשהות בו כמה ימים. הם ביקשו לדעת האם בית שכזה חייב במזוזה... השבתי שהדבר תלוי, בין היתר, בשאלה האם עזה שייכת לתחומי ארץ ישראל. שהרי אם היא נחשבת כחוו"ל, יש להחיל עליה את הדין של חוץ לארץ, שם דירת-ארעי אינה חייבת במזוזה, רק אם מתגוררים בה שלושים יום.
 ייתכן שעזה של היום ממוקמת בגבוליה של עזה התנ"כית ואם כן יש חיוב להציב מזוזה גם במצב שבו ידועים החיילים שבתוך זמן קצר יקבלו פקודה לסגת. בשאלתם ציינו החיילים את החשש שקביעתה של מזוזה במבנה שכזה, בשטח אויבי, עלולה להביא רח"ל לבזיונה, כיוון שברגע שמתקבלת פקודה לעזוב את השטח, חובה לעשות זאת בצורה מיידית, ואולי לא יהי פנאי לפרק את המזוזה.

שבת שלום ולמוד מהנה!!!

העלון לעילוי נשמות
יעקב בן מלכה יגן זצוק"ל
ואשתו רחל בת שרה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

וישמע ה' את קולנו

כשעלו הקומוניסטים לשלטון ופתחו במסע שיטתי לעקירת הדת, כאב החפץ חיים זצ"ל את כאבם של שלש מליון היהודים שמצאו עצמם כלאים מעבר למסך הברזל ונותקו ממבועי התורה וקיום המצוות: בתי הכנסת והמקואות נסגרו, הישיבות ותלמודי התורה פוזרו, שמירת השבת וברית המילה נאסרו. הרבנים שפעלו במסירות נפש נכלאו – ובמיוחד עורר הדם מאסרו של הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, רבה של סלוצק, שנדון להגליה לסביר.
 אותה עת עלה החפץ חיים זצ"ל לבית המדרש נגש לבימה והחל לשאת דברים בהתרגשות גוברת והולכת. דבר על המלכות הרשעה וגזרותיה, אך רודפים הם את הדת ושומריה, שרפו ספרי תורה, ועתה שלחו את הרב דסלוצק לארץ גזרה. החפץ חיים, שדברו נבחת ומעודו לא הרים קולו, זעק עתה בנהמת לבו הטהור. כשסיים דבריו, אמר הגאון רבי הלל גינזבורג זצ"ל, שעמד לצדו "ובכן, נאמר עתה כמה פרקי תהלים".
 הזדעזע החפץ חיים וקרא: "וכי מה אנחנו, 'חברת תהלים'?! נהוג היה לערוך תורנות

הילולא דצדיקא

יום שישי	יום שבת	יום ראשון	יום שני	יום שלישי	יום רביעי	יום חמישי
ה שבט	ו שבט	ז שבט	ח שבט	ט שבט	י שבט	יא שבט
רבי יהודה אריה לייב מגור בעל השפת אמת	רבי דוד חיים נכד הבן איש חי	רבי דוד האדמו"ר מלעלוב המקובל רבי גחמני סעדיה לוי	רבי יוסף נסים בן דהאן מו"ם מעשה בראשית	רבי רפאל ישעיה אוליא בן רבינו החיד"א	רבי שלום מורחזי דיריע שרעבי הרש"ש רבי יוסף יצחק האדמו"ר מהרי"ן רבי שלום שבו בן יוסף הרשב"י	שקיעה 5:18

זכות ההדקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה